

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Ойын - мектепке дейінгі тәрбиенің жетекші әдісіЖАРИЯЛАНДЫ
21.02.2026СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/187360/>**Домолахова Мадина Дархановна**

лауазымы: тәрбиеші

Жамбыл облысы, Мойынқұм ауданы, Мынарал ауылы

«Нұр-Ай» бөбекжай- бақшасы

Аннотация.

Бұл мақалада мектепке дейінгі ұйым жағдайында ойын әрекетінің бала дамуына ықпалы және оның тәрбиелік үдерістегі жетекші әдіс ретіндегі маңызы қарастырылады. Ойынның психологиялық-педагогикалық негіздері, баланың танымдық, әлеуметтік, эмоциялық және тұлғалық дамуына әсері ғылыми тұрғыда талданады. Сонымен қатар ойын әрекетін ұйымдастырудағы тәрбиешінің рөлі мен педагогикалық шарттардың мазмұны сипатталады.

Кілт сөздер: ойын әрекеті, мектепке дейінгі тәрбие, жетекші әрекет, бала дамуы, танымдық белсенділік, әлеуметтік тәжірибе, тәрбиеші.

Кіріспе

Мектепке дейінгі кезең – баланың психикалық және тұлғалық дамуының іргелі негіздері қаланатын ерекше саты. Осы кезеңде баланың қоршаған ортаны қабылдауы, әлеуметтік қатынастарды игеруі және мінез-құлық нормаларын меңгеруі негізінен әрекет арқылы жүзеге асады. Психология мен педагогика ғылымында мектепке дейінгі жаста ойын әрекеті жетекші әрекет ретінде қарастырылады. Себебі ойын баланың табиғи қажеттілігіне сәйкес келеді және оның жан-жақты дамуын қамтамасыз ететін әмбебап құрал болып табылады.

Балабақшадағы тәрбие мен оқыту үдерісінде ойын баланың белсенділігін арттырудың, танымдық қызығушылығын қолдаудың және тәрбиелік ықпалдың тиімділігін қамтамасыз етудің негізгі әдістерінің бірі болып саналады. Ойын барысында бала еркін әрекет етеді, өз қиялын жүзеге асырады және әлеуметтік тәжірибені

меңгереді.

Ойынның психологиялық-педагогикалық табиғаты

Ойын – баланың ішкі қажеттілігінен туындайтын еркін әрекет. Бұл әрекет баланың қоршаған ортаны бейнелеу, әлеуметтік рөлдерді игеру және эмоциялық тәжірибесін білдіру қажеттілігімен байланысты. Ойын барысында бала заттарды шартты мағынада қолданады, бұл оның символдық ойлау қабілетінің қалыптасуына ықпал етеді.

Психологиялық тұрғыдан ойын баланың қиялын, елестетуін, ойлау икемділігін және сөйлеу белсенділігін дамытады. Ойын кезінде бала шынайы өмірдегі жағдайларды модельдеп, жаңа мінез-құлық формаларын меңгереді. Бұл оның психикалық дамуының табиғи механизмі болып табылады.

Ойын – жетекші әрекет ретіндегі маңызы

Мектепке дейінгі жаста ойын жетекші әрекет ретінде баланың дамуының негізгі бағытын анықтайды. Жетекші әрекет ұғымы баланың психикалық дамуында шешуші рөл атқаратын әрекет түрін білдіреді. Ойын барысында баланың жаңа психикалық құрылымдары қалыптасады, соның ішінде қиял, еріктік мінез-құлық және әлеуметтік өзара әрекет дағдылары.

Ойын баланың дербестігін, бастамашылдығын және өзіндік белсенділігін дамытуға мүмкіндік береді. Бала ойын кезінде өз әрекетін жоспарлайды, рөлдерді бөледі, ережелерді сақтайды. Бұл еріктік реттеудің қалыптасуына негіз болады.

Танымдық дамуындағы рөлі

Ойын әрекеті баланың танымдық белсенділігін арттырудың табиғи тәсілі болып табылады. Ойын жағдайында бала жаңа білімді еркін қабылдайды, себебі әрекет эмоциялық жағынан тартымды сипатқа ие болады. Ойын барысында бала заттардың қасиеттерін, олардың өзара байланысын және қоршаған орта заңдылықтарын меңгереді.

Ойын арқылы ұйымдастырылған оқу әрекеті баланың зейінін тұрақтандырып, есте сақтау қабілетін жетілдіреді. Сонымен қатар ойын баланың ойлау икемділігін дамытып, проблемалық жағдайларды шешуге үйретеді.

Әлеуметтік даму және қарым-қатынас

Ойын баланың әлеуметтік тәжірибесін қалыптастырудың негізгі құралы болып табылады. Рөлдік ойындар барысында бала қоғамдағы түрлі әлеуметтік рөлдерді игереді. Ол үлкендердің әрекетін бейнелеп, әлеуметтік қатынастарды түсіне бастайды.

Ойын барысында балалар арасында диалог, келісім, өзара көмек және ынтымақтастық қалыптасады. Бұл коммуникативтік дағдылардың дамуына ықпал етеді.

Бала ойын кезінде өз ойын жеткізуге, өзгелерді тыңдауға және ортақ әрекетке қатысуға үйренеді.

Эмоциялық дамуындағы маңызы

Ойын әрекеті баланың эмоциялық дамуына жағымды әсер етеді. Ойын барысында бала қуаныш, қызығушылық, таңдану сияқты эмоциялар сезінеді. Бұл психологиялық жайлылықты қамтамасыз етеді.

Сонымен қатар ойын балаға ішкі эмоциялық күйін білдіруге мүмкіндік береді. Бала ойын арқылы өз сезімін, уайымын немесе тәжірибесін бейнелей алады. Бұл эмоциялық тұрақтылықтың қалыптасуына ықпал етеді.

Тұлғалық даму және дербестік

Ойын әрекеті баланың тұлғалық қасиеттерінің қалыптасуына әсер етеді. Ойын барысында бала дербестікке, жауапкершілікке және бастамашылдыққа үйренеді. Өз бетінше шешім қабылдау, ойын сюжетін құру және рөлдерді орындау тұлғалық дамудың маңызды көрсеткіштері болып табылады.

Тәрбиешінің рөлі

Ойын әрекетінің тәрбиелік әлеуеті тәрбиешінің педагогикалық ұйымдастыруына байланысты. Педагог ойын мазмұнын мақсатты жоспарлап, баланың жас ерекшелігіне сәйкес бағыттауы тиіс. Тәрбиеші ойын барысында балалардың қарым-қатынасын реттеп, тілдік белсенділігін қолдайды.

Педагогтің міндеті – ойынға жағдай жасау, баланың еркін әрекетін қолдау және ойын арқылы тәрбиелік міндеттерді жүзеге асыру.

Педагогикалық шарттар

Ойынның тиімділігі дамытушы ортаның сапасына, педагогикалық қолдауға және ойын әрекетінің жүйелі ұйымдастырылуына байланысты. Баланың еркін ойын әрекеті үшін психологиялық жайлы орта қажет.

Қорытынды

Ойын – мектепке дейінгі тәрбиенің жетекші әдісі және бала дамуының негізгі тетігі. Ойын әрекеті баланың танымдық белсенділігін, әлеуметтік дағдыларын, эмоциялық тұрақтылығын және тұлғалық қасиеттерін қалыптастыруға ықпал етеді. Сондықтан мектепке дейінгі ұйымдағы тәрбие мен оқыту үдерісінде ойын ғылыми негізде, жүйелі әрі мақсатты ұйымдастырылуы тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Жұмабаев М. Педагогика. – Алматы: Ана тілі, 1992.

2. Құлжанова Н. Мектепке дейінгі тәрбие. – Алматы: Ана тілі, 1993.
3. Қалиева С. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: Білім, 2018.
4. Тілеубергенова А. Балабақшадағы ойын әрекетін ұйымдастыру. – Алматы, 2016.
5. Мектепке дейінгі тәрбие және оқыту журналы. – Алматы, 2022.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.